

Analysis of Domestication Strategies in Mohammad Hezbayeizadeh's Translation of the Novel *Sleep in the Cherry Orchard*

Ali Saedavi* Corresponding author, Assistant Professor, Department of Arabic Language and Literature, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran; a.saedavi@basu.ac.ir

Zahra Saki MA Student in Arabic Translation, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran; zahra.saki7513@gmail.com

Abstract

Domestication is one of the strategies often employed by skilled literary translators to infuse the translation with the tone and flavor of the target language and to make it more appealing to its readers. In theoretical studies that discuss domestication, this technique is typically described as the outcome of the translator's creativity and extensive command of the target language. In this study, the authors examine domestication by comparing Mohammad Hezbayeizadeh's Persian translation of the novel *Sleep in the Cherry Orchard* with its Arabic source text. The findings show that domestication in this translation appears in four forms: lexical domestication, context-based domestication, idiomatic domestication, and instances of flawed domestication. In addition to the translator's taste and personal style, other factors contribute to these forms, including the predominance of idiomatic coloring over the intended expression, the textual context, and either insufficient attention or excessive immersion in the atmosphere of the target language, to the point that domestication becomes the primary concern.

Keywords: Semantic load, lexical domestication, idiomatic domestication, context, *Sleep in the Cherry Orchard*

Cite this paper as follows: Saedavi, A., & Saki, Z. (2025). Analysis of domestication strategies in Mohammad Hezbayeizadeh's translation of the novel *Sleep in the Cherry Orchard*. *Translation Researches in the Arabic Language and Literature*, 15(33), 196-212. <https://doi.org/10.22054/rctall.2025.88585.1811>

Received: October 03, 2025 ■ Revised: December 13, 2025 ■ Accepted: December 30, 2025

Translation Researches in the Arabic Language and Literature is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Introduction

Although theorists such as Lawrence Venuti argue that translation should retain visible traces of its translated nature, practical experience shows that readers usually engage more easily with fluent translations that are free from linguistic awkwardness. Achieving such fluency requires the translator to have strong command of the source language along with an expressive and capable style in the target language, supported by a rich vocabulary and deep familiarity with its nuances.

One of the techniques translators use to enhance the impact of a text is lexical domestication, through which the translator infuses words and expressions with the flavor of the target language to draw the reader more closely into the text. While many studies treat domestication as merely a matter of personal taste, other factors also influence the translator's choices.

In this study, the Persian translation of the novel *Sleep in the Cherry Orchard* by Mohammad Hezbayeizadeh, a well-known translator who makes extensive use of domestication, is examined in order to analyze the types of domestication in this work and to identify the factors affecting it. This study addresses the following questions:

1. In what ways does lexical domestication appear in the translation of the novel *Sleep in the Cherry Orchard*?
2. Apart from the translator's personal preferences, what other factors influence domestication?

Literature Review

Research conducted in the field of domestication shows that this issue has been examined from different perspectives.

- Kazemzadeh (2009), focusing on the translation of English terms, analyzed translators' choices between domestication and foreignization.
- Tabbaghi and Panahbar (2013), drawing on the views of Gadamer and Ricoeur, considered translation as a form of intercultural understanding and criticized the duality of domestication and foreignization from the standpoint of philosophical hermeneutics.
- Hashemi and Ghazanfari Moghadam (2014), by examining cultural elements in Jalal Al-e Ahmad's stories, showed that Newmark's five-part model is not sufficient to account for Persian elements and proposed four additional categories.

Theoretical Framework

Lexical domestication is a process through which the translator adapts the vocabulary and expressions of the source text to the linguistic and cultural norms of the target language so that the translated text appears natural, fluent, and free from estrangement. The goal is to create an effect equivalent to that produced on readers of the source text. For this reason, domestication holds particular importance in literary translation and can play a significant role in improving the quality and fluency of the translation.

This process relies on the translator's awareness of different types of meaning: primary or referential meanings listed in dictionaries, and secondary meanings derived from context,

associations, and the emotional charge of words. According to concepts such as “semantic load” discussed in Hashemi Minabad’s work, words possess layers of associations and positive, negative, or neutral connotations in addition to their core meaning, and the translator must attend to these when selecting equivalents.

Researchers such as Khazaeifar and Hosseini have emphasized the necessity of the translator’s mastery of the target language, since deep familiarity with Persian enables the selection of natural and well-formed combinations. In this study, comparison of Hezbayeizadeh’s translation of the novel *Sleep in the Cherry Orchard* with the source text shows that four types of domestication can be identified: lexical domestication, context-based domestication, idiomatic domestication, and domestication errors.

Conclusion

A review of works on translation theory shows that domestication is usually introduced in general terms as a technique for bringing the text closer to the target language and is often considered the product of the translator’s personal taste. However, analysis of Hezbayeizadeh’s translation of the novel *Sleep in the Cherry Orchard* shows that domestication can in practice take four forms: lexical domestication, context-based domestication, idiomatic domestication, and domestication errors.

Except for the first type, which depends largely on the translator’s preferences, the other three types are influenced by factors such as the limitations of untranslatable terms, contextual requirements and word associations, and at times misinterpretation of the source text or excessive focus on the target language. These findings indicate that domestication is a multilayered and complex process that cannot be reduced solely to the translator’s taste.

تحلیل راهبرد بومی‌سازی در ترجمه محمد حزبایی‌زاده از رمان «خواب در باغ گیلاس»

نویسنده مسئول، استادیار، گروه زبان و ادبیات عربی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران؛

a.saedavi@basu.ac.ir

علی سعیداوی*

دانشجوی کارشناسی‌ارشد رشته مترجمی زبان عربی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران؛

zahra.saki7513@gmail.com

زهرا ساکی

چکیده

بومی‌سازی یکی از راهکارهای است که غالباً مترجمان زبردست در ترجمه متون ادبی از بهره می‌برد تا ترجمه خود رنگ و بوی زبان مقصد را بدهند و آن را برای خوانندگان این زبان جذاب‌تر کنند. در کتاب‌های نظری که به بومی‌سازی پرداخته شده این تکنیک به گونه توصیف شده که به نظر می‌رسد حاصل ذوق و سلیقه مترجم و دانش گسترده وی در زبان مقصد است. نگارندگان در این جستار با مقایسه ترجمه رمان «خواب در باغ گیلاس» اثر محمد حزبایی‌زاده با متن عربی به مسأله بومی‌سازی پرداخته. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد بومی‌سازی به چهار شکل در این ترجمه نمایان می‌شود: بومی‌سازی واژگانی، بومی‌سازی مبتنی بر سیاق، بومی‌سازی اصطلاحی و لغزش در بومی‌سازی که علاوه بر ذوق و سلیقه مترجم عواملی مانند غلبه رنگ و بوی اصطلاحی بر عبارت مورد نظر، سیاق متن و همچنین کم دقتی یا غور بیش از حد مترجم در حال و هوای زبان مقصد به گونه‌ای که مسأله بومی‌سازی برای وی در اولویت قرار گیرد، نیز دخالت دارد.

کلیدواژه‌ها: بار معنایی، بومی‌سازی واژگانی، بومی‌سازی اصطلاحی، سیاق، خواب در باغ گیلاس

استناد به این مقاله: سعیداوی، علی، و ساکی، زهرا (۱۴۰۴). تحلیل راهبرد بومی‌سازی در ترجمه محمد حزبایی‌زاده از رمان «خواب در باغ گیلاس». *دوفصلنامه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی*، ۱۵ (۳۳)، ۱۹۶-۲۱۲.

<https://doi.org/10.22054/rctall.2025.88585.1811>

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۷/۱۱ ■ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۹/۲۲ ■ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۰/۰۹

مقدمه

هرچند برخی نظریه پردازان مانند ونوتی بر این باورند که ترجمه باید آثار ترجمه در آن نمود پیدا کند و به اصطلاح بوی ترجمه بدهد، نظر غالب، همچنین تجربه نشان می‌دهد خوانندگان با ترجمه روان، ترجمه‌ای که عاری از گیر زبانی باشد بهتر ارتباط برقرار می‌کنند و از خواندن آن لذت بیشتری می‌برند. ارائه چنین ترجمه‌ای مستلزم آن است که مترجم علاوه بر تسلط کافی و وافی به زبان مبدأ، قلم روان و توانمندی در زبان مقصد داشته باشد، از دایره واژگانی غنی بهره‌مند و با ظرایف بیانی آن عمیقاً آشنا باشد.

از جمله تکنیک‌های زبانی که مترجم به منظور تأثیر بیشتر در خواننده بدان متوسل می‌شود و از شناخت وی نسبت به بار معنایی واژگان در زبان مقصد سرچشمه می‌گیرد، تکنیک بومی‌سازی واژگانی است. در این تکنیک مترجم به واژه‌ها و عبارات رنگ و لعاب زبان مادری خود را می‌دهد تا خواننده را در کمند ترجمه اسیر و او را ناگزیر از همراه شدن با متن کند.

کتاب‌هایی که به مسأله بومی‌سازی پرداخته‌اند این تکنیک را به گونه‌ای مورد تحلیل و ارزیابی قرار داده‌اند که به نظر می‌رسد صرفاً حاصل ذوق و سلیقه مترجم است، حال آنکه علاوه بر ذوق و سلیقه که لازمه هنر ترجمه از زبانی به زبان دیگر است، عوامل دیگری در بومی‌سازی دخیل هستند.

در این پژوهش نگارندگان در نظر دارند با تأمل در ترجمه «خواب در باغ گیلان» اثر محمد حزیبی‌زاده که از جمله مترجمان به نام این مرز و بوم است و به طور گسترده در ترجمه‌های خود از تکنیک بومی‌سازی بهره برده، انواع بومی‌سازی را در این ترجمه مورد تحلیل و ارزیابی قرار دهند و به دو سؤال زیر پاسخ دهند:

۱. بومی‌سازی واژگانی به چند شکل در ترجمه «خواب در باغ گیلان» نمود پیدا می‌کند؟
۲. غیر از ذوق و سلیقه مترجم چه عوامل دیگری ممکن است در بومی‌سازی مؤثر باشند؟

۱. پیشینه پژوهش

بررسی نگارندگان نشان می‌دهد که تاکنون پژوهش‌های مختلفی در زمینه بومی‌سازی انجام شده است. از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

احمد علی کاظم‌زاده (۱۳۸۸) در پایان‌نامه «بومی‌سازی و بیگانه‌سازی در ترجمه فارسی اصطلاحات انگلیسی»، به دو روش بومی‌سازی و بیگانه‌سازی لارنس ونوتی پرداخته است. کاظم‌زاده تعداد چهارصد اصطلاح انگلیسی از سه فرهنگ لغت دوسویه انگلیسی به فارسی را استخراج کرده و انتخاب مترجم در به کارگیری یکی از این دو روش بومی‌سازی و بیگانه‌سازی مورد بررسی قرار داده است.

عزیزالله دباغی و احسان پناه‌بر (۱۳۹۲) در مقاله «نقدی بر دوگانه بومی‌گرایی - بیگانه‌سازی ونوتی در نظریه ترجمه، با تکیه بر آرای هرمنوتیک فلسفی و زبان‌شناختی گادامر و ریکور»، با توجه به مفهوم «آمیزش افق‌ها» از گادامر و «فهم خود از طریق دیگری» از ریکور، ترجمه را از زاویه دید هرمنوتیک فلسفی به مانند نوعی فهم بین فرهنگی معرفی کرده‌اند و به بررسی و نقد دو رویکرد بومی‌گرایی - بیگانه‌سازی در نظریه ترجمه پرداخته است.

محمدرضا هاشمی و نادیا غضنفری مقدم (۱۳۹۳) در مقاله «بومی‌سازی مدل پنجگانه عناصر فرهنگی نیومارک با زبان و فرهنگ فارسی: ارائه تقسیم‌بندی نه‌گانه»، براساس الگوی نیومارک به بررسی مفاهیم فرهنگی در چهار داستان کوتاه محاوره‌ای از جلال آل احمد پرداخته است. نگارندگان با بررسی این چهار داستان کوتاه بر مبنای چهارچوب نظری نیومارک، به این نتیجه دست یافته‌اند که این مدل نمی‌تواند به تنهایی تمامی عناصر فرهنگی فارسی را در برگیرد و چهار شاخه جدید را به الگوی پنج‌گانه نیومارک افزوده‌اند.

عباس امام (۱۳۹۵) در مقاله «ترفندهای بومی‌سازی در ترجمه فارسی فیلم‌های کارتونی: (رئیس مزرعه)، (شنل قرمزی)، و (پاندای کونگ‌فوکار)»، براساس نظریه ونوتی به بررسی فیلم‌نامه و ترجمه فارسی سه فیلم کارتونی (رئیس مزرعه)، (شنل قرمزی)، و (پاندای کونگ‌فوکار) و چگونگی به کارگیری ترفندهای بومی‌سازی مترجمان و نیز صدایشان ایرانی را در آن‌ها مدنظر قرار داده و نوعی دسته‌بندی هشت‌گانه ارائه نموده است.

مزدک بلوری (۱۳۹۶) در مقاله «بومی‌سازی در ادبیات امریکایی ترجمه‌شده: راهبردی برای مقاومت در برابر الگوسازی فرهنگی خارجی»، به طور خاص مبحث «بومی‌سازی» ونوتی را مورد بررسی قرار داده است و به تشریح نقش نهادهای سیاسی در به وجود آمدن پدیده‌ای به نام «بومی‌سازی» در ترجمه آثار ادبی خارجی به زبان فارسی پرداخته است.

فاطمه محمدنسب (۱۳۹۹) در پایان‌نامه «بررسی شگردهای بومی‌سازی زبان عامیانه در ترجمه مجموعه داستان (الحب فوق هضبه الهرم) نجیب محفوظ»، مولفه‌های زبان عامیانه را در حوزه‌های چون واژگان، اصطلاحات، کنایه‌ها، همگون‌سازی و... بررسی کرده است. وی با تطبیق واژه‌ها و تعبیرهای عربی با ترجمه فارسی این مجموعه، نحوه‌ی بومی‌سازی آن‌ها را تحلیل نموده است.

در مقالات و کتاب‌هایی که به مسأله بومی‌سازی در ترجمه پرداخته، آن را تولید ترجمه به سبکی روان و شفاف و هم‌چنین زدودن هرگونه غرابت از متن مقصد معرفی کرده‌اند و به این مسأله که بومی‌سازی به چند شکل می‌تواند در ترجمه نمود پیدا کند، اشاره‌ای نشده است.

۲. چهارچوب نظری پژوهش

بومی‌سازی واژگانی فرایند است که به تطبیق و سازگاری واژگان و اصطلاحات زبان مبدأ با معیارهای زبانی و فرهنگی زبان مقصد می‌پردازد. در این تکنیک مترجم خواننده زبان مقصد را مدنظر قرار می‌دهد و سعی دارد با از بین بردن

تفاوت‌های زبانی و فرهنگی، معنای واژگان و اصطلاحات را با ارزش‌ها، باورها زبان مقصد هماهنگ کند و معنای واژگان متن مبدأ را به شیوه‌ای طبیعی و به شکلی که رنگ و بوی بیگانگی ندهد، به جامعه مقصد منتقل کند تا از این طریق توقعات و انتظارات خواننده خود را برآورده سازد.

در واقع با این روش می‌توان بر خواننده زبان مقصد همان تأثیری را گذاشت که متن اصلی بر خواننده متن مبدأ می‌گذارد. این تأثیر سبب می‌شود خواننده بتواند بهتر و سریع‌تر متن ترجمه را درک کند و ارتباط برقرار کند و به متن ترجمه علاقه‌مند شود. بنابراین، این تکنیک در ترجمه متون ادبی اهمیت بسیاری دارد و تأثیر بسزایی بر روان‌سازی و ارتقای کیفیت متن ترجمه می‌گذارد.

هر مترجم باید آگاه باشد که انواع مختلف معنا وجود دارد. همه واژه‌ها یک معنای اولیه و اصلی دارند. معنای اولیه یک واژه، همان معنایی است که در فرهنگ‌های لغت ذکر شده، این معنا ثابت است و مستقیماً به خود واژه تعلق دارد که به آن «معنای لغوی» یا «معنای ارجاعی» می‌گویند (لارسون: ۱۳۸۸، ۳۷۷-۱۰۱)؛ اما واژه‌ها علاوه بر معنای ارجاعی خود، معنای ثانوی‌ای هم دارند. معنای ثانوی فراتر از معنای موجود در فرهنگ‌های لغت است و می‌توان آن را از ارتباط واژه با واژه‌های دیگر متن و زمینه‌ای که واژه در آن به کار رفته، برداشت کرد (همان، ۱۱۳). این معنای ثانویه شامل کلیه تداعی‌های احساسی و عاطفی می‌شود که افراد گرایش دارند با کلمات بیان نمایند (هاوس، ۱۳۹۹: ۷۱).

حسن هاشمی میناباد در کتاب گفتارهای نظری و عملی در باب ترجمه به مسأله بومی‌سازی واژگانی تحت عنوان بار معنایی پرداخته است. از نظر وی واژه‌ها و عبارات علاوه بر مفهوم اصلی، حاوی مفاهیم ثانوی هستند که از بافت متن یا کلام برداشت می‌شود و از آن به بار معنایی تعبیر می‌کند، و آن را به سه نوع تقسیم نموده است: ۱. مثبت، ۲. منفی، ۳. خنثی (هاشمی میناباد، ۱۳۹۶: ۲۲۸).

بنابر نظر ایشان مترجم خوب روح هر کلمه و عبارت را درمی‌یابد، قصد و غرض گوینده یا نویسنده را لحاظ می‌کند و براساس اینکه بار معنایی واژه‌ها مثبت، منفی یا خنثی است معادل‌یابی می‌کند و به ترجمه خود روح و جان می‌بخشد، که لازمه چنین کاری تسلط بر زبان فارسی است (همان).

در بحث از چهار شرط مترجمی خزائی فر شرط دوم را آشنایی با زبان مقصد می‌داند (خزائی فر، ۱۴۰۰: ۳). حسینی تحت عنوان آنس با زبان فارسی به مسأله لزوم تسلط بر زبان فارسی پرداخته است و یکی از اصول اساسی ترجمه را فارسی‌دانی و مهارت مترجم در زبان فارسی می‌داند. تسلط بر زبان فارسی به مترجم امکان می‌دهد که مفاهیم و معانی را در قالب کلمات و ترکیباتی خوش ساخت و مانوسو آسان فهم ادا کند (حسینی، ۱۳۸۲: ۳۱).

یکی از تکنیک‌های ترجمه که مترجمان توانمند به منظور بالا بردن کیفیت ترجمه خود بدان متوسل می‌شوند و در واقع از حاصل آشنایی عمیق آنان با زبان مقصد نشأت می‌گیرد، تکنیک بومی‌سازی است. نگارندگان این پژوهش پس از مقایسه ترجمه حزبایی‌زاده با متن اصلی «خواب در باغ گیلان» و تمرکز بر روی مسأله بومی‌سازی، به چهار نوع

بومی‌سازی دست یافتند که عبارتند از: بومی‌سازی واژگانی، بومی‌سازی مبتنی بر سیاق، بومی‌سازی اصطلاحی و اشتباهات در بومی‌سازی، که در این پژوهش تک‌تک بدان‌ها خواهیم پرداخت.

۱. بومی‌سازی واژگانی

این راهبرد به‌ویژه در مواردی کاربرد دارد که متن مبدأ از زبان غیررسمی بهره می‌برد. در چنین مواردی، ترجمه واژه‌به‌واژه نه تنها ناکارآمد است؛ بلکه ممکن است ارتباط موثر با مخاطب را مختل کند. در این روش مترجم با در نظر گرفتن بار معنایی واژگان و استفاده از تعابیر آشنا و بومی در زبان مقصد دست به ترجمه می‌زند، و با اعمال سلیقه و بهره‌گیری از توانمندی خود در زبان مقصد نه تنها به طبیعی‌تر شدن متن ترجمه‌شده کمک می‌کند؛ بلکه موجب تقویت حس همزادپنداری خواننده با گزاره‌های متن و افزایش درک و لذت او از خوانش اثر می‌شود. در ذیل به چند مورد از بومی‌سازی واژگانی ترجمه باغ گیلاس اشاره می‌شود:

۱. لولا أن نسارع في الخروج من المحطة لأنكشفت أمرنا و أمسينا ضيوفاً لدى ذلك الشرطي المباغت (جرجیس، ۲۰۱۹: ۸۰).

ترجمه: اگر به سرعت از ایستگاه بیرون نمی‌زدیم، دستمان رو می‌شد و مهمان آن پلیس بی‌محل می‌شدیم (جرجیس، ۱۴۰۰: ۸۲).

«مباغت» در کتاب‌های لغت به معنای «رسیدن ناگهانی، حمله ناگهانی و شبیخون» آمده است (آذرنوش، ۱۳۸۵: ۴۳)؛ اما می‌بینیم مترجم از معنای لغوی فراتر رفته و آن را به «بی‌محل» ترجمه کرده است. «بی‌محل» واژه‌ای بومی‌ست که در زبان فارسی برای توصیف «ورود یا دخالت ناگهانی و ناخوانده فردی در موقعیتی خاص» به کار می‌رود (نجفی، ۱۳۷۸: ۲۰۵). این واژه، علاوه بر در برداشتن معنای غافلگیری، بار معنایی منفی را در بر می‌گیرد که واژه «مباغت» متضمن آن است. در جمله فوق، حضور پلیس نه تنها ناگهانی؛ بلکه ناخوشایند و تهدیدآمیز تلقی می‌شود. در نتیجه مترجم با بکار بردن واژه «بی‌محل» علاوه بر منتقل کردن این بار منفی، ترجمه را از نظر سبک و سیاق برای خواننده ملموس‌تر نموده است.

۲. أشعر بأن العطش سيقتلني، و أني سأدفن هنا و يضيع خبري (جرجیس، ۲۰۱۹: ۶۴).

ترجمه: حس می‌کردم تشنگی نفلهام می‌کند و همین جا چال می‌شوم، بی‌آن که کسی بو ببرد (جرجیس، ۱۴۰۰: ۶۷).

فعل «دفن» در زبان فارسی به همان معنای عربی کاربرد دارد، «مدفون کردن، به خاک سپردن (کسی)» (قیم، ۱۳۸۱: ۴۸۲). در این ترجمه ملاحظه می‌شود مترجم آن را به «چال کردن» برگردانده است. در واقع معادل‌های معمول آن در زبان فارسی خشتی به نظر می‌رسند، در حالی که از حال و هوای تیره‌ای را به ذهن القاء می‌کند و این معنی را واژه «چال کردن» بهتر می‌رساند که در زبان فارسی است که بار معنایی منفی دارد و در موقعیت‌هایی که مرگ با بی‌خبری،

بی‌ارزشی یا بی‌کسی همراه باشد، به کار می‌رود (جمالزاده، ۱۳۴۱: ۸۰). با این حساب در اینجا نیز به نظر می‌رسد مترجم خوب عمل کرده، و علاوه بر انتقال معنی، فضای مدنظر نویسنده را به نحو احسن به خواننده زبان فارسی منتقل کرده است.

۳. أما أنا، فلیس فی حوزتی سوی علیتی سچائر مستوردهٔ أعطانیهما جلال فی بغداد وقال بعهن حین تصل، علك تجنی بهن بعض النقود (جرجیس، ۲۰۱۹: ۵۴).

ترجمه: من اما، جز دو باکس سیگار وارداتی نداشتم که جلال در بغداد به من داد و گفت به محض رسیدن آبشان کن شاید کمی پول گِیرت بیاید (جرجیس، ۱۴۰۰: ۵۷).

واژه «بیع» در زبان عربی به معنای «فروختن (چیزی را به کسی...)» است (قیم، ۱۳۸۱: ۲۳۶). در جمله فوق می‌بینیم مترجم آن را به «آب کردن» ترجمه کرده است. «آب کردن» در واقع اصطلاح عامیانه‌ست در زبان فارسی که غالباً برای فروش اجناس کم‌ارزش، قاچاق یا غیرقابل‌مصرف به کار می‌رود (معین، ۱۳۸۵: ۱۹). برخلاف «فروختن» که بار معنایی خنثی و رسمی دارد، «آب کردن» دارای بار معنایی منفی است و در این موقعیت که صحبت درباره فروش سیگار است، به نظر می‌رسد معادل بسیار خوبی برای «بیع» است.

۴. رفعت الموظفة سماعه الهاتف، و رطنت بلغه لم أفهم منها سوی کلمه «إراک» (جرجیس، ۲۰۱۹: ۸۳).

ترجمه: کارمند گوشی تلفن را برداشت و به زبانی که از آن جز کلمه «ایراک» سردر نمی‌آورد، جملاتی بلغور کرد (جرجیس، ۱۴۰۰: ۸۵).

فعل «رطن» به معنای «نامفهوم سخن گفتن، تند و ناشمرده سخن گفتن» است (آذرنوش: ۱۳۸۵: ۲۳۹؛ بستانی، ۱۳۷۵: ۴۳۴). مترجم برای ترجمه این واژه از فعل «بلغور کردن» استفاده کرده است. این فعل در فرهنگ لغات عامیانه به معنای «حرف زدن به زبانی که برای شنونده نامفهوم باشد و کسی از آن سر در نیاورد» تعریف شده (جمالزاده، ۱۳۴۱: ۲۱) که معنای فعل مدنظر را انتقال داده است. استفاده از مفهوم ثانویه «بلغور کردن» به جای معادل‌های رسمی‌تر «نامفهوم سخن گفتن» یا «ناشمرده سخن گفتن» باعث شده ترجمه از حالت خشک و بی‌روح فاصله بگیرد و متن ترجمه برای خواننده زبان فارسی جذاب‌تر شود.

۵. شجعنا علی ذلک قدره شادی علی التفاهم فی الطریق (جرجیس، ۲۰۱۹: ۷۹).

ترجمه: در طول راه توان شادی در برقراری ارتباط دلمان را قرص کرد. (جرجیس، ۱۴۰۰: ۸۱).

فعل «شجع» در زبان عربی به معنی «تشویق کردن، قوت قلب دادن، روحیه دادن (به کسی برای...)» آمده است (قیم، ۱۳۸۱: ۶۱۸). حزبایی‌زاده آن را به «دلمان را قرص کرد» ترجمه کرده است، که در زبان فارسی اصطلاحی کنایی برای تعبیر از تشویق کردن و قوت قلب دادن به کار می‌رود (نجفی، ۱۳۷۸: ۳۹۸). با به کار بردن این اصطلاح مترجم با یک

تیر دو نشان را هدف قرار داده است، یک انتقال معنای مورد نظر نگارنده، دو دادن رنگ و بوی زبان مقصد به متن ترجمه و نزدیک کردن آن به زبان محاورای.

در این مثال‌ها ملاحظه می‌شود مترجم با اعمال سلیقه و با تکیه بر دایره واژگانی گسترده در زبان فارسی از واژه‌هایی استفاده نموده که متن ترجمه را با ذوق و سلیقه فارسی‌زبانان نزدیک‌تر کند، و در حقیقت عامل دیگری غیر از سلیقه در این فرآیند دخیل نیست.

ب. بومی‌سازی مبتنی بر سیاق

یکی از اصول و نکاتی که مترجم باید نسبت به آن آگاهی کامل داشته باشد، توجه به سیاق است؛ چرا که برای درک بار معنایی کلمات، رجوع به فرهنگ‌های لغت کفایت نمی‌کند و باید به نحوه کاربرد واژه‌ها در سیاق نیز توجه نمود. سیاق هر متنی، در واژگان و دستور و ساختار متن تجلی می‌یابد. هر مقوله‌ای از سیاق با استفاده از امکانات واژگانی، دستوری و یا متنی تحقق می‌یابد (صفری، ۱۳۹۷: ۳۶۳).

در مثال‌هایی که در این بخش به بررسی آن‌ها پرداخته خواهد شد، بومی‌سازی که حزبایی‌زاده بدان دست زده ناشی از سلیقه محض نبوده و تا حدی تحت تأثیر سیاق بوده است:

۱. لقد شح الخیر لدیهم فی تلک الأيام، و ازدهر سوق العوز و البالء، فانشرت البناطیل و الفانیلات المستعمله، و الجاکیتات ذات الخامه الرئیئه و المعاد صبغها (جرجیس، ۲۰۱۹: ۱۶۳).

ترجمه: آن روزها برکت کمیاب و بازار تنگدستی رایج شد. دست و بال‌ها بسته و شلوارها و بلوزهای مستعمل و ژاکت‌های بنجل و رنگ شده توی بازار ریخته بود (جرجیس، ۱۴۰۰: ۱۷۰).

فعل «انتشر» عربی در زبان فارسی معادل‌هایی مانند «پخش شدن، گسترش یافتن، پهن شدن» ذکر کرده‌اند (آذرنوش، ۱۳۸۵: ۶۸۹؛ بستانی، ۱۳۷۵: ۱۳۹). در این ترجمه ملاحظه می‌شود حزبایی‌زاده آن را به «ریخته بود» ترجمه نموده که در واقع اصطلاح عامیانه‌ست که برای کالاهای بنجل و ارزان بکار می‌رود. در واقع اگر مترجم معادل‌هایی که در فرهنگ‌های لغت ذکر شده استفاده می‌کرد، به عنوان مثال «پخش بود»، به طور حتم ترجمه تا حد زیادی زیبایی و جذابیت خود را از دست می‌داد؛ اما ملاحظه می‌کنیم مترجم با بکار بردن فعل «ریخته بود» به ترجمه خو رنگ و بوی زبان مقصد بخشیده و آن را برای خواننده آن زبان لذت بخش‌تر نموده است. منتهی در این ترجمه حزبایی‌زاده براساس سلیقه محض عمل نکرده و تا حدی، شاید هم زیاد، از سیاق تبعیت نموده است. بکار رفتن فعل «انتشر» همراه با کلماتی همچون «البناطیل، الفانیلات المستعمله، الجاکیتات و ازدهر سوق» مترجم را به سمت فعل «ریخته بود» رهنمون کرده است. در واقع همنشینی فعل «انتشر» با کلمات مورد نظر معنای «ریخته بود» را به این فعل بخشیده که در زبان شناسی جدید نوعی مجاز به شمار می‌آید (صفوی، ۱۴۰۱: ۲۴۳).

۲. السیر فی الثلج یطی الحركة ویضعف المسافات، كما یستلزم الحذر الشدید خوف الانزلاق والوقوع (جرجیس، ۲۰۱۹: ۱۵۰).

ترجمه: راه رفتن روی برف سرعت را کم می‌کند و فاصله‌ها را چند برابر، همین‌طور باید شش دانگ حواسم را جمع کنی مبادا لیز بخوری و پخش زمین شوی (جرجیس، ۱۴۰۰: ۱۵۸).

اگر متن اصلی را کلمه به کلمه با ترجمه حزبایی‌زاده مقایسه کنیم، ملاحظه خواهیم کرد که «شش دانگ» معادل «الشدید» و «مبادا» معادل «خوف» بکار رفته و در هر دو مورد مترجم در بومی‌سازی درست عمل کرده است، و با کمی دقت نظر متوجه خواهیم شده مترجم در اینجا نیز براساس سیاق عمل نموده است. «الحذر» در زبان عربی به توجه، هشدار و دقت ترجمه شده است (البعلبکی، ۱۳۸۵: ۴۲۶)، در نتیجه برگردان به «حواس» کاملاً درست است و اصطلاح «شش دانگ حواسم» برای مبالغه در حواس جمعی بکار می‌رود (نجفی، ۱۳۷۸: ۹۶۲). واژه «خوف» در متن عربی به عنوان مفعول‌له به کار رفته است، و همان‌طور که می‌دانیم مفعول‌له برای بیان سبب و علت به کار می‌رود و حزبایی‌زاده آن را به «مبادا» برگردانده است که علاوه بر هشدار معنی سببیت را نیز در بر دارد.

۳. لقد تعاملت هذه الفتاة كثيرا مع الموت (جرجیس، ۲۰۱۹: ۱۸۴).

ترجمه: این دختر جوان خیلی با مرگ دست و پنجه نرم کرده (جرجیس، ۱۴۰۰: ۱۹۳).

در کتاب‌های لغت عربی به فارسی برای «تعامل» معنایی مانند معامله کردن، خرید و فروش، داد و ستد کردن ذکر کرده‌اند (آذرنوش، ۱۳۸۵: ۴۶۱؛ بستانی، ۱۳۷۵: ۳۲۸). کاملاً واضح است که بکار بردن هر کدام از این معادل‌ها منجر به ترجمه قابل قبولی نخواهد شد؛ اما معادلی را که مترجم برگزیده «دست و پنجه نرم کرده» نه تنها معنای لغوی واژه را در بردارد؛ بلکه حاوی بار عاطفی‌ست که ترجمه را برای خواننده زبان مقصد جذاب‌تر می‌کند. به نظر می‌رسد حزبایی‌زاده در این معادل‌گزینی براساس سلیقه صرف عمل نکرده و تا حدی از سیاق متن تبعیت کرده است. واژه «تعامل» در این مثال در کنار واژه مرگ «الموت» بکار رفته است. مترجم می‌توانست از فعل «برخورد کردن» استفاده کند و جمله را این گونه برگرداند «این دختر جوان خیلی با مرگ برخورد کرده است»؛ اما برخورد با مرگ چندان آسان نیست، رویارویی با مرگ نیازمند قدرت، صلابت و توان روحی و جسمی بالاست، و چنین حالتی را عبارت «دست و پنجه نرم کرده» که به معنای زورآزمای نیز آمده بهتر اداء می‌کند (دهخدا، ۱۳۸۶: ۲۳۴).

ج. بومی‌سازی اصطلاحی

زبان‌های مختلف، فرهنگ‌های مختلفی را در خود متجلی می‌سازند. هر ملتی دارای فرهنگی است که در زبان آن ملت نیز منعکس می‌شود. اصطلاحاتی که ملت‌ها در زبان روزمره خود به کار می‌گیرند، نیز چنین است. این اصطلاحات از فرهنگی به فرهنگ دیگر متفاوت است (صفری، ۱۳۹۷: ۱۵۰). اصطلاح در زبان، واحدی معنایی‌ست که معنای آن از

ظاهر واژگان تشکیل‌دهنده‌اش قابل استنباط نیست و معمولاً در بافت فرهنگی و زبانی خاصی معنا پیدا می‌کند. این اصطلاح می‌تواند به صورت یک واژه منفرد با بار معنایی کنایی یا فرهنگی باشد، یا مجموعه‌ای از واژگان که در کنار هم معنایی خاص و غیرقابل تجزیه را منتقل می‌کنند. در واقع اصطلاح را باید یک واحد مجزا در نظر گرفت؛ چرا که قابل تجزیه نیست و معنای آن را نمی‌توان از تک‌تک واژگان استنباط کرد. این مجموع کل واژگان در کنار یکدیگر است که یک اصطلاح را به وجود می‌آورد (همان، ۱۴۹).

در فرایند ترجمه اصطلاحات، یکی از شیوه‌های کارآمد، بهره‌گیری از تکنیک بومی‌سازی است. در این روش، مترجم با اتکا به تسلط کامل بر زبان مقصد اقدام به خلق معادلی‌هایی می‌نماید که از نظر واژگانی و نحوی با زبان مقصد هم‌خوانی دارند و برای مخاطب نیز کاملاً طبیعی و قابل‌فهم جلوه می‌کند. ترجمه حاصل از این رویکرد، به گونه‌ای به نظر می‌رسد که گویی متن از ابتدا به زبان مقصد نوشته شده است. در این تکنیک، تمرکز بر معادل‌سازی واژه به واژه و تحت‌اللفظی نیست؛ بلکه بر انتقال معنا و پیام نهفته در اصطلاح است. در بومی‌سازی اصطلاحی دست مترجم کاملاً باز نیست تا صرفاً بر اساس ذوق و سلیقه خود دست به بومی‌سازی بزند.

۱. حسناً، حسناً، دعنا نام الآن والصبح رباح (جرجیس، ۲۰۱۹: ۶۳).

ترجمه: خوبه، خوبه، حالا بذار بخوابیم صبح همیشه خبرهای خوبی توی چنته داره (جرجیس، ۱۴۰۰: ۶۶).

«الصبح رباح» اصطلاح عامیانه‌ای است که شب هنگام و غالباً قبل از خواب به کار می‌رود، آن هم زمانی که گوینده بخواهد به مخاطب امید بدهد. به نظر می‌رسد برای این اصطلاح معادل اصطلاحی و کاملاً دقیقی در زبان فارسی وجود ندارد، به همین خاطر مترجم آن را به صورت معنایی به زبان فارسی برگردانده، در واقع حزبایی‌زاده با ترجمه خود دو هدف را محقق کرده است، ا. معنای اصطلاحی مدنظر نویسنده را منتقل کرده است. ب. با بکار بردن عبارت «توی چنته داره» رنگ و بوی بومی به ترجمه خود داده و آن را برای خواننده زبان مقصد جذاب‌تر نموده است. چنته به توبره یا کیسه چرمی‌ای گفته می‌شد که گاه روی آن را پوششی از نوع قالی و قالیچه می‌دوزند و بر دوش انداخته و ابزارآلات و وسایل را در آن می‌ریختند (جمالزاده، ۱۳۴۱: ۹۱).

در اینجا نیز حزبایی‌زاده در بومی‌سازی که بدان دست زده به طور صد در صد سلیقه‌ای عمل نکرده و تا حدی، شاید بتوان گفت زیاد، مقصدگرا عمل نموده است.

۲. علماً بآئی أمتلك سحنه، لو قدر أن سئل عنها دیک أعمی فوق جبال الهملايا لقال بأن صاحبها عراقی ابن عراقی (جرجیس، ۲۰۱۹: ۸۱).

ترجمه: تازه رنگ رخساره‌ای دارم که اگر از خروس کوری روی کوه‌های هیمالیا بپرسند، خواهند گفت من و هفت جدم عراقی‌ایم (جرجیس، ۱۴۰۰: ۸۳).

اصطلاح «عراقی ابن عراقی» یا هر ملیت دیگر «مصری ابن مصری»، «ایرانی ابن ایرانی» در واقع اصطلاح عامیانه‌ای است که دلالت بر این دارد که فرد مورد نظر نه تنها خود؛ بلکه تمامی اجداد و نیاکانش از آن کشور یا سرزمین هستند، و معادل اصلاحی آن همان چیزی است که مترجم بکار برده، هفت جد که در زبان فارسی برای اشاره به اجداد و اسلاف استفاده می‌شود (دهخدا، ۱۳۸۶).

البته در برخی موارد این اصطلاح در زبان عربی به شکل ضمنی و کاملاً پنهان برای اشاره به خصلت بدی که مردم یک سرزمین بدان مشهور هستند بکار می‌رود (لازم به یادآوریست که در کتاب‌های لغت فصیح به این اصطلاح اشاره نشده و نگارندگان این پژوهش فرهنگی که حاوی اصطلاحات عامیانه باشد در اختیار نداشتند تا بدان ارجاع دهند). در این مثال نیز ملاحظه می‌شود حزبایی‌زاده در بومی‌سازی که اعمال نموده در قید و بند متن مبدأ بوده و براساس ذوق و سلیقه ترجمه نکرده است.

۳. استئنف المسیر بعد دقائق من النوم علی الثلج، لکن حدس القائد لم یکن فی محله هذه المره، وأن کلاب التشیک لم یکن غیبه کما ظننا (جرجیس، ۲۰۱۹: ۷۳).

ترجمه: حرکت چند دقیقه پس از خواب روی برف از سرگرفته شد اما این بار تیر حدس راهنما به سنگ خورد و سگ‌های چک آن طور که گمان می‌کردیم خنگ نبودند (جرجیس، ۱۴۰۰: ۷۶).

فرهنگ‌های لغت برای اصطلاح «کان فی محله» معادل‌هایی مانند «در جای خود بود، در جای مناسب بود، به جا بود، مناسب بود» ذکر کرده‌اند (آذرنوش، ۱۳۸۵: ۱۳۷؛ بستانی، ۱۳۷۵: ۷۹). البته اگر در ابتدای آن حرف نفی به کار رود، مانند مثال، معنی آن کاملاً عکس می‌شود.

در زبان فارسی اصطلاح «تیر به سنگ خوردن» برای تعبیر از «اشتباه کردن، شکست خوردن و ناکام شدن» به کار می‌رود (نجفی، ۱۳۷۸: ۳۴۳). در متن عربی ملاحظه می‌کنیم نویسند به شکل مبتکرانه‌ای اصطلاح «لم یکن فی محله» را برای حدس بکار برده است، حزبایی‌زاده گویا با الهام از متن عربی و بهره‌گیری از اصطلاح متداول «تیر به سنگ خوردن»، علاوه بر انتقال معنای اصطلاحی دست به بومی‌سازی زیبایی زده که خواننده زبان فارسی به نحو احسن با آن ارتباط برقرار می‌کند.

د. لغزش در بومی‌سازی

به ندرت می‌توان ترجمه‌ای یافت که عاری از هرگونه اشتباه و خطا باشد. تطبیق آثار ترجمه شده با اصلی که از آن برگردانده شده‌اند، این حقیقت را آشکار می‌کند که حتی مترجمان بزرگ از این آفت مصون نیستند. بومی‌سازی در ترجمه حزبایی‌زاده با وجود همه زیبایی‌ها، به نظر می‌رسد در برخی موارد عاری از لغزش و اشتباه نیست. در ذیل به چند نمونه از ترجمه‌های حزبایی‌زاده که به نظر می‌رسد در بومی‌سازی دچار لغزش شده است، اشاره خواهیم کرد:

۱. قال بصوت يشوبه الأسي «أين قبری» (جرجیس، ۲۰۱۹: ۱۳).

ترجمه: با صدایی بی‌جان گفت «قبرم کجاست؟» (جرجیس، ۱۴۰۰: ۱۲).

این عبارت از فصل اول کتاب است. نویسنده فردی را توصیف می‌کند که بر روی یک پا ایستاده، کلاه حصیری بر سر و چانه خود را با پارچه سفید خون‌آلودی بسته است. ابرهای تیره آسمان را پوشانده و کلاً فضایی غمگین بر صحنه حاکم است. نویسنده برای تعبیر از این فضای تیره و تار با واژه «الأسی» که در فارسی به معنی «اندوه، غم، غصه» استفاده کرده است (آذرنوش، ۱۳۸۵: ۱۱؛ بستانی، ۱۳۷۵: ۲)، حال آنکه مترجم با اعمال بومی‌سازی آن را «بی‌جان» ترجمه نموده، در صورتی که این واژه با توجه به معنای لغوی آن حاکی از خستگی و ضعف و ناتوانی است. به نظر می‌رسد مترجم با بکار بردن نتوانسته آن فضای مملو از غم و اندوه را به خواننده زبان مقصد منتقل کرد.

۲. يظهر أمامي كلما شردت و تاه عقلي (جرجیس، ۲۰۱۹: ۱۴).

ترجمه: هرگاه سرگردان می‌شدم و عقلم درجا می‌زد، پیش چشمم می‌آمد (جرجیس، ۱۴۰۰: ۱۲).

«الشروء» یا «شروء الذهن» در کتاب‌های لغت به پریشانی، حواس‌پرتی یا غرق شدن در فکر و خیال آمده (البعلبکی، ۱۳۸۵: ۶۳۶). «تاه» نیز در کتاب‌های لغت عربی به فارسی به «حیران شدن، متحیر شدن، سرگردان شدن» (آذرنوش، ۱۳۸۵: ۶۶؛ بستانی، ۱۳۷۵: ۲۰۲) ترجمه شده، حال آنکه حزبایی‌زاده فعل «تاه» با توسل به بومی‌سازی به «درجا زدن» برگردانده است، در صورتی که این فعل در زبان فارسی برای تعبیر از «ترقی نکردن، متوقف ماندن در یک مقام یا یک طرز فکر» استفاده می‌شود (جمالزاده، ۱۳۴۱: ۱۲۹). در واقع این معنی با آنچه مدنظر نویسنده است تفاوت دارد و شاید بتوان گفت دقیقاً برخلاف آن است.

به احتمال قوی این لغزش ناشی از برداشت نادرست مترجم از فعل «شردت» است. همانطور که قبلاً اشاره شد این فعل در اینجا به معنی «شروء ذهنی» یعنی فرو رفتن در فکر و خیالات است، حال اگر آن را به سرگردان ترجمه کنیم به طور طبیعی معنای «درجا می‌زد» از فعل دوم یعنی «تاه عقلی» برداشت می‌شود؛ زیرا فرد سرگردان غالباً قدرت تمرکز و فکر کردن را از دست می‌دهد.

۳. ألهتنا تلك الحكاية كثيراً (جرجیس، ۲۰۱۹: ۱۸۷).

ترجمه: آن حکایت ذهن ما را قلقلک داد (جرجیس، ۱۴۰۰: ۱۹۳).

فعل «ألهی» در زبان عربی به معنای «سرگرم کردن، مشغول کردن، وقت‌گذراندن با چیزی و لذت بردن» است (آذرنوش، ۱۳۸۵: ۶۲۸؛ بستانی، ۱۳۷۵: ۲۰۲)، صفت «کثیراً» حاکی از آن است که این مشغولیت یا سرگرمی زیاد بوده است، مترجم این فعل را به واسطه «قلقلک دادن» و بدون هیچ صفت دیگری بومی‌سازی نموده است. در صورتی که «قلقلک دادن» نه تنها معنای لغوی فعل «ألهی» را در برنمی‌گیرد؛ بلکه در معنای استعاره فقط برای بیان تحریک شدن حس

کنجکآوی به کار می‌رود (صدری‌افشار و همکاران، ۱۳۸۱: ۹۷۵) این تعبیر به هیچ‌وجه این مفهوم را نمی‌رساند و نمی‌تواند دال بر مشغولیت فراوان باشد. حال آنکه در جمله فوق نویسنده قصد دارد نشان دهد که آن حکایت ذهن شخصیت داستان را به خود مشغول کرده و آن را از امور دیگر بازداشته است. به نظر می‌رسد بهتر بود مترجم برای برگردان آن از همان معنای ارجاعی یعنی «سرگرم کردن» یا «مشغول کردن» استفاده می‌کرد.

۴. لماذا لاتحتمل النظر فی وجوههم الألیفه؟ (جرجیس، ۲۰۱۹: ۱۹).

ترجمه: چرا تاب تماشای صورت اهلی‌شان را ندارد؟ (جرجیس، ۱۴۰۰: ۱۸).

این ترجمه بدون شک خواننده متن فارسی را سردرگم خواهد کرد، «صورت اهلی‌شان»، ترکیبی ناآشنا و تا حدی عجیب به نظر می‌رسد. در فرهنگ‌های لغت دوزبانه برای واژه «ألیف» معادل‌هایی مانند «آشنا، دوست، یار صمیمی، رام، اهلی، دست‌آمیز، دوستانه، صمیمانه، مساملت‌آمیز، رفیق شفیق» ذکر کرده‌اند (آذرنوش، ۱۳۸۵: ۱۴؛ بستانی، ۱۳۷۵: ۱۲۶). بطور حتم در اینجا مترجم باید از صفاتی مانند «آشنا، دوستانه، صمیمی» و مانند آن‌ها استفاده می‌کرد؛ زیرا واژه اهلی در زبان فارسی برای حیوانات بکار می‌رود، و قطعاً قرار گرفتن این واژه بعنوان صفت برای صورت خالی از اشکال نیست.

بحث و نتیجه‌گیری

کتاب‌های نظری ترجمه به مسأله بومی‌سازی در فرایند ترجمه به شکل کلی و کاملاً مجمل پرداخته است. در این کتاب‌ها بومی‌سازی تکنیکی است که مترجم بدان دست می‌زند تا متن را به زبان مقصد نزدیک‌تر کند و آن را برای خوانند این زبان جذاب‌تر نماید، و از فحوای مطالب چنین برداشت می‌شود که این فرایند در واقع حاصل ذوق و سلیقه مترجم و شناخت عمیق وی از زبان مقصد است. حال آنکه بررسی بومی‌سازی در ترجمه رمان «خواب در باغ گیلاس» اثر محمد حزبایی‌زاده ثابت می‌کند این تکنیک ممکن است به چهار شکل در ترجمه نمایان شود: ا. بومی‌سازی واژگانی، ب. بومی‌سازی مبتنی بر سیاق، ج. بومی‌سازی اصطلاحی، د. لغزش در بومی‌سازی.

به استثناء مورد اول یعنی بومی‌سازی واژگانی که بر اساس ذوق و سلیقه صرف مترجم انجام می‌شود، سه مورد دیگر علاوه بر ذوق و سلیقه عوامل دیگری نیز دخالت دارد. در بومی‌سازی اصطلاحی مترجم با یک اصطلاح روبه‌رو است که قابلیت ترجمه لفظ‌به‌لفظ را ندارد و این خود به خود مترجم را به سمت معادل‌های اصطلاحی می‌کشاند که غالباً ریشه در فرهنگ و فولکلور جامعه زبانی مقصد دارد. در مورد سوم یعنی بومی‌سازی براساس سیاق، مترجم در وهله اول از بافت متن و همنشینی واژگان تبعیت می‌کند، سپس با تکیه بر ذوق و سلیقه و شناخت خود از زبان مقصد سعی می‌کند معادلی را برگزیند که حال و هوای این زبان را منعکس کند و برای خواننده جذاب‌تر باشد. مورد چهارم یعنی لغزش در بومی‌سازی، بیشتر ناشی از برداشت نادرست مترجم از متن مبدأ می‌باشد، البته عواملی مانند کم‌دقتی یا غور

بیش از حد در حال و هوای زبان مقصد به گونه‌ای که مسأله بومی‌سازی برای مترجم در اولویت قرار گیرد، نیز دور از ذهن نیست.

تعارض منافع

تعارض منافع وجود ندارد.

منابع

- آذرنوش، آذرتاش. (۱۳۹۲). *فرهنگ معاصر عربی - فارسی*. تهران: نی.
- بستانی، فواد افرام. (۱۳۷۵). *فرهنگ المعجم الوسیط: عربی - فارسی*، ترجمه بندرریگی. قم: اسلامی.
- البلعبکی، روحی. (۱۳۸۵). *فرهنگ عربی - فارسی المورد*، ترجمه محمد مقدس. تهران: امیرکبیر.
- جرجیس، أزهیر. (۲۰۱۹). *النوم فی حقل الکرز*. بغداد: دار الرافدین.
- جرجیس، أزهیر. (۱۴۰۰). *خواب در باغ گیلاس*، ترجمه محمد حزبایی‌زاده. تهران: نشر ثالث.
- جمالزاده، محمدهلی. (۱۳۴۱). *فرهنگ لغات عامیانه*. چاپ اول. تهران: امیرکبیر.
- حسینی، صالح. (۱۳۸۲). *نظری به ترجمه*. تهران: نیلوفر.
- خزائی‌فر، علی. (۱۴۰۰). شرط چهارم مترجمی. فصلنامه علمی فرهنگی مترجم، ۳۱ (۷۴)، ۳-۶.
- <https://motarjemjournal.ir/2021/08/4985>
- دهخدا، علی‌اکبر. (۱۳۸۶). *لغت‌نامه*. تهران: روزنه.
- صدری‌افشار، غلام‌حسین؛ حکمی، نسرین و حکمی، نسترن. (۱۳۸۱). *فرهنگ معاصر فارسی*. تهران: فرهنگ معاصر.
- صفری، سعید. (۱۳۹۸). *نقد ترجمه در مطالعات ترجمه: نظریه تا عمل*. تهران: آوین مهر.
- صفوی، کورش. (۱۴۰۱). *درآمدی بر معنی‌شناسی*. تهران: سوره مهر.
- قیم، عبدالنبی. (۱۳۸۱). *فرهنگ معاصر عربی - فارسی*. تهران: فرهنگ معاصر.
- لارسون، ام. ال. (۱۳۸۸). *اصول و مبانی نظری ترجمه*، ترجمه کرد سیچانی. اصفهان: سنجش سپاهان.
- معین، محمد. (۱۳۸۵). *فرهنگ فارسی*، یک جلد. تهران: بهار اشجع.
- نجفی، ابوالحسن. (۱۳۹۹). *فرهنگ فارسی عامیانه*. تهران: نیلوفر.
- هاشمی میناباد، حسن. (۱۳۹۶). *گفتارهای نظری و تجربی در ترجمه*. تهران: کتاب بهار.
- هاوس، جولین. (۱۳۹۹). *ترجمه، ترجمه منوچهر توانگر*. تهران: نشر علمی.

Persian and Arabic References Presented in English

- Azarnoosh, A. (2013). *Contemporary Arabic-Persian dictionary*. Tehran: Ney. [In Persian]
- Bostani, F. A. (1996). *Al-Mu'jam al-wasit: Arabic-Persian dictionary* (M. Bandar-Rigi, Trans.). Qom: Eslami. [In Persian]
- Albaalbaki, R. (2006). *Al-Mawrid Arabic-Persian dictionary* (M. Moghaddas, Trans.). Tehran: Amirkabir. [In Persian]
- Jarjis, A. (2019). *Sleep in the cherry orchard*. Baghdad: Dar al-Rafidain. [In Arabic]
- Jarjis, A. (2021). *Sleep in the cherry orchard* (M. Hezbayeizadeh, Trans.). Tehran: Sales. [In Persian]

- Jamalzadeh, M. A. (1962). *Dictionary of colloquial vocabulary* (1st ed.). Tehran: Amirkabir. [In Persian]
- Hosseini, S. (2003). *A reflection on translation*. Tehran: Niloufar. [In Persian]
- Khazaeifar, A. (2021). The fourth condition of being a translator. *Motarjem*, 31(74), 3–6. <https://motarjemjournal.ir/2021/08/4985> [In Persian]
- Dekhoda, A. A. (2007). *Loghatnameh*. Tehran: Rozaneh. [In Persian]
- Sadri Afshar, G. H., Hakemi, N., & Hakemi, N. (2002). *Contemporary Persian dictionary*. Tehran: Farhang-e Moaser. [In Persian]
- Safari, S. (2019). *Translation criticism in translation studies: From theory to practice*. Tehran: Avin Mehr. [In Persian]
- Safavi, K. (2022). *An introduction to semantics*. Tehran: Sureh Mehr. [In Persian]
- Qayem, A. (2002). *Contemporary Arabic–Persian dictionary*. Tehran: Farhang-e Moaser. [In Persian]
- Larson, M. L. (2009). *Principles and theoretical foundations of translation* (Kord Sijani, Trans.). Isfahan: Sanjesh Sepahan. [In Persian]
- Moein, M. (2006). *Persian dictionary* (one-volume ed.). Tehran: Bahar Ashja. [In Persian]
- Najafi, A. (2020). *Dictionary of colloquial Persian*. Tehran: Niloufar. [In Persian]
- Hashemi Minabad, H. (2017). *Theoretical and practical discourses on translation*. Tehran: Ketab Bahar. [In Persian]
- House, J. (2020). *Translation* (M. Tavangar, Trans.). Tehran: Nashr-e Elmi. [In Persian]

